

DISCURS D'ACCEPTACIÓ DEL TÍTOL DE DOCTOR HONORIS CAUSA

ALOIS MARIA HAAS

1 de desembre del 2009
Auditori del campus de la Ciutadella
UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Rector Magnífic, *spectabilis*, respectables vicerectors i vicerectores, senyores, senyors, benvolguts amics,

Qui es veu sorprès per un reconeixement tan elevat com un doctorat honoris causa i ha de cercar paraules d'agraïment adequades per respondre-hi es veu confrontat amb un compromís considerable. D'entrada, l'assalta la sensació de no estar ni de bon tros a l'alçada d'un honor i una distinció tan extraordinaris. Ningú millor que l'homenatjat no sap fins a quin punt és incapaç de satisfer l'exigència que aquest reconeixement comporta tant des del punt de vista científic com en el pla humà. En el meu cas, tanmateix, de seguida s'obre pas una idea que, de fet, m'ha acompanyat tota la vida: la idea que la vida mateixa ja és, per si sola, un regal immerescut de la fortuna. La celebració d'avui s'emmarca justament en el marc d'aquesta visió general. Per a mi, consegüentment, va suposar molt més que un honor assabentar-me que el Consell de Govern de la Universitat Pompeu Fabra, a proposta de l'Institut Universitari de Cultura (IUC), havia decidit atorgar-me el grau de doctor honoris causa. Accepto aquesta distinció amb la convicció que la vida, sempre que es visqui amb un cert abandonament, pot ser un veritable regal.

En diversos sentits, l'honor que se m'atorga avui representa per a mi la satisfacció d'haver actuat correctament. D'entrada, el concebo com un reconeixement de la meua dedicació científica a la història de la mística cristiana i de les tímides incursions que he fet en el camp de l'estudi comparat de la mística. Però també aquí he de donar les gràcies. Perquè un mèrit gens insignificant del meu treball científic correspon als meus amics Victoria Cirlot i Amador Vega. L'una i l'altre — ambdós catedràtics d'aquesta universitat i investigadors excel·lents, amb un ampli horitzó intel·lectual en el camp de la ciència literària i la filosofia estètica — m'han encoratjat a seguir el meu camí i m'han ajudat a guanyar en seguretat. Tot va començar un dissabte d'ara fa dotze anys, concretament el dia 7 de juny del 1997, quan em van visitar a Zuric i, plegats, vam assentar les bases de la futura Bibliotheca Mystica et Philosophica Alois Maria Haas de la Universitat Pompeu Fabra mentre assaboríem un bon dinar i un bon vi al restaurant Kronenhalle. L'Amador i la Victoria havien viatjat a Zuric perquè, durant la traducció al castellà d'un llibret escrit per mi — *Visión en azul* (1999) —, havien topat amb un parell de problemes de comprensió que volien aclarir. La conversa va ser per a tots tres un *kairós* que ens va conduir a una cooperació summament fructífera i que, gràcies als col·legues esmentats d'aquesta universitat, suposà per a la nostra recerca mística l'accés a una vasta xarxa d'investigació internacional i interdisciplinària. De tot això en dóna fe, en primer lloc, l'activitat desenvolupada a la Biblioteca de la UPF, activitat que l'any 2000 es va materialitzar en el trasllat a Barcelona de la meua biblioteca, aleshores situada a Dägetschwil (Sankt Gallen), i que, després, es concretà també públicament amb la inauguració de la Bibliotheca Mystica et Philosophica Alois Maria Haas, l'any 2003. En aquest sentit, voldria expressar a la direcció de la Biblioteca de la UPF el meu agraïment més profund i, en especial, un reconeixement sincer per la tasca de gestió gens senzilla que l'operació comportà. Posteriorment, l'equip Vega/Cirlot va desplegar una fecunda tasca de difusió pública en diversos congressos internacionals, a través de la creació d'una revista amb l'eloqüent títol *Philia* (des del 2007 se n'han publicat dos números) i amb la fundació del Grup de Recerca de la Bibliotheca Mystica et Philosophica Alois Maria Haas (oficialment reconeguda per la Generalitat de Catalunya en dates recents), però també mitjançant els actes acadèmics més variats, una tasca gràcies a la qual l'escriptor suís Hugo Lötscher, home molt viatjat i que ha mort recentment, va visitar l'esmentada biblioteca a la Universitat Pompeu Fabra i s'hi referí en to elogiós al diari *Neue Zürcher Zeitung*. Vist des de la perspectiva del temps, haver tingut el privilegi de poder participar en totes aquestes activitats com a observador m'omple novament de la màxima gratitud.

I ara que parlo de *kairoí* biogràfics, permeteu-me que, aprofitant l'avinentesa, hi afegixi encara un petit detall extret de la meua experiència personal. Analitzat des de la distància, el fet que els meus interessos científics i bibliòfils hagin trobat un amarratge per recalcar aquí a Barcelona representa per a mi la culminació d'un anheli que ja m'inquietava de jove. El meu primer gran viatge — en companyia d'un amic que ara ja és mort — el vaig fer a l'estiu del 1951 en autoestop des de Zuric, recurrent mil quilòmetres i travessant tot el Mig-

dia francès fins a una Barcelona en la qual encara es veien burros carregats fins al capdamunt circulant pel mig de la ciutat i on, en general, semblava regnar un ritme de vida més pausat que ara. El viatge va durar nou dies. A Barcelona vam anar a un sastre que ens va fer un vestit i, després, ens vam embarcar amb rumb a les Balears, on vam passar un mes de vacances fantàstic. Del viatge de tornada no en guardo cap detall a la memòria, però sí que recordo perfectament que el primer dia, al port, em vaig fer unes cremades horribles amb el sol. Devia ser una marca del destí. Per fer-ho curt: el que vull dir és que el 1951 Barcelona va ser per a mi una ciutat d'anhel, sense que aleshores sabés ben bé per què. Ara ja en conec la raó.

L'impuls de viure i continuar vivint culmina —com ja passava en l'antiguitat— en el concepte d'una *paidéia* que satisfaci les nostres necessitats. En aquest procés educatiu, obligació i diversió s'uneixen en allò que les grans escoles del passat van impartir, cuidar i protegir com a saviesa i erudició. Les universitats són l'estatge acadèmic d'un estil de vida que, sense menysprear altres maneres de viure, albira en la combinació de teoria i pràctica un deure superior i un compromís amb una forma de vida humana que persegueix i fomenta l'equilibri entre les capacitats de l'home —físiques i psíquiques—. Certament, sóc conscient que al llarg dels segles les universitats han estat sovint escenaris de l'arrogància i la supèrbia i que els vertaders científics s'han vist obligats a distanciar-se'n. Però la ciència veritable, la que reconeix el seu sentit últim en la formació de saviesa per a l'home i el món, ha sabut preservar una *humilitas* que —per expressar-ho amb el títol del meu últim llibre (*Viento de lo absoluto*, 2009), que vaig manllevar d'unes notes de Walter Benjamin— és capaç d'aprehendre el *vent de l'absolut* en tot allò que és limitat i contingent i sempre sap desenvolupar la percepció sensorial adequada per captar-lo.

Al capdavant, tinc clar, doncs —i els asseguro que me n'alegro—, que no sóc aquí per mi mateix, sinó per totes les persones i institucions que han fet possible i m'han regalat la meva existència científica, i en nom de les quals em permeto rebre aquest doctorat honoris causa. Penso, en primer lloc, en els meus pares i germans, però, sobretot, en la meua dona, Paula Arvio, que ha acceptat i estimulat la meua formació acadèmica i el meu estil de vida sovint arbitrari. També voldria esmentar el meu període escolar a l'internat del monestir benedictí de la vall alpina d'Engelberg i a les universitats de Zuric, Friburg (Suïssa), Berlín, París i Munic, així com a la Universitat McGill de Montreal (Canadà), la benevolència i l'ajut de tots els quals no oblidaré mentre visqui. He tingut el privilegi de participar d'una manera incomparable en el corrent del saber que travessa les centúries. I com a símbol real d'aquest saber que gravita sempre orientat cap a la saviesa, roman i romandrà per a la posteritat la meua biblioteca, allotjada en l'esplèndid i inigualable edifici que Josep Fontserè va construir el 1874 per instal·lar-hi el Dipòsit de les Aigües, però que alhora, com si l'haguessin guiat els dissenys d'una força superior, l'arquitecte sembla haver projectat per a la Biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra. A mi, tanmateix, m'entreté observar els estudiosos que, instal·lats als curiosos racons i fornícules de la biblioteca, treballen amb els llibres que un bon dia vaig cercar i col·leccionar. Això sí que

és sentit de la vida fet realitat, i sóc perfectament conscient que és un regal. De manera que em sento ple de gratitud perquè la meua biblioteca hagi trobat aixopluc en un marc tan honorable i per haver estat distingit amb el reconeixement màxim que pot atorgar una universitat. La Universitat Pompeu Fabra s'ha convertit així, de ben segur, en el coronament últim i més bonic de les meves necessitats científiques i humanes. Moltes gràcies a tots!